

EDICIÓ II

Espai de creació
i d'intercanvi
d'experiències
per impulsar
l'Economia Social
i Solidària

ooc.laboratori.ess

EDICIÓ II

Espai de creació
i d'intercanvi
d'experiències
per impulsar
l'Economia Social
i Solidària

Presentació Col·laboratori.ess	3
SESSIÓ 1. INVERTINT CONCEPTES	
El lloc que ocupa la cura	5
SESSIÓ 2. FUSIÓ DE SINERGIES	
Coneixem experiències que treballen des de la xarxa comunitària	9
SESSIÓ 3. BESCANVI D'IDEES	
Conversem amb propostes que atenen les cures	15
SESSIÓ 4. COMBUSTIÓ DE PROPOSTES	
Models d'intervenció per a la reorganització social de les cures des de l'Economia Social i Solidària	21
Persones participants i convidades	31

Presentació Col·laboratori.ess

Què ha estat?

En aquestes pàgines recollim la segona edició del Col·laboratori.ess, que, en aquesta ocasió, ha focalitzat la mirada en l'economia de les cures, en el debat i en l'exploració de pràctiques i de diferents models per atendre-la.

El Col·laboratori.ess, laboratori d'idees i pràctiques de l'economia social i solidària des de l'acció comunitària, és un espai d'aprenentatge col·lectiu que va començar a caminar l'any passat.

És un espai participat, amb vocació de promoure la reflexió i la sistematització de coneixements a partir de pràctiques i experiències de les persones professionals que han format part, d'una manera estable, de les quatre sessions que s'han realitzat en aquesta segona edició.

Tanmateix, han nodrit l'espai persones convidades que són protagonistes d'experiències que atenen les cures i professionals que han estudiat possibles models per a la reorganització social de les cures des de l'economia social i solidària.

L'estructura de les 4 sessions va combinar tres línies d'objectius:

- l'intercanvi d'experiències i pràctiques,
- la formació i la capacització dels participants,
- i la sistematització d'aprenentatges i coneixement generats.

A qui s'adreçava?

Al personal tècnic d'entitats que estaven desenvolupant les accions d'exploració de cures promogudes per la Direcció d'Innovació Socioeconòmica de Barcelona Activa als territoris juntament amb Pla de Barris, i personal tècnic referent de l'àmbit de l'economia social i solidària (ESS) dels districtes, personal tècnic de Barri de Districte, personal tècnic de Direcció de Proximitat que intervé als barris on es realitzen les exploracions.

SESSIÓ 1. INVERTINT CONCEPTES

El lloc que ocupa la cura

23 de novembre de 2017

Breu descripció de la sessió

Objectius de la primera sessió del Col·laboratori.ess:

En aquesta primera sessió es va realitzar una aproximació i una identificació del concepte d'economia de la cura: com l'entendem, quines protagonistes identifiquem en les cures, i quines mesures ens imaginem que poden ajudar que hi hagi una reflexió sobre les cures en la nostra societat.

Aquest exercici col·lectiu ens va ajudar a avançar en la conceptualització i el desenvolupament d'eines de treball a l'hora d'impulsar projectes que atenen les cures als barris.

Reflexions aportades pel grup

- Ens cal definir què és la cura: parlar de la quotidianitat, posar-ne exemples, pensar en qui pot explicar-ho (infants, etc.) i prendre consciència sobre la qüestió següent: En quin moment perdem la visió de la cura?
- Ens preocupa la dignificació i el reconeixement de les professionals en una societat que no entén què és la cura, i on la precarietat està globalitzada.
- Necessitem canvis legals i buscar esquerdes per fer emergir aquelles situacions més invisibilitzades i precaritzades.
- Cal definir un marc teòric i polític i uns objectius clars que ens ajudin a focalitzar-nos i prioritzar les accions a l'hora de dissenyar un servei que atengui les cures. Volem treballar, amb persones que es dediquen a la cura, nous models d'intervenció en un sistema capitalista competitiu: cal acompanyar-les.
- Com que es tracta d'un univers molt complex (diversitat de necessitats, diversitat d'agents), difícilment pensarem en un servei que ho abrasi tot.
- Ens trobem que hi ha una mentalitat/realitat en la qual predomina la idea que les cures és millor que les facin les dones. I quan comencem a incorporar nous actors de la xarxa comunitària ens adonem que majoritàriament són dones.
- Tenim dificultats per accedir a diferents públics (com per exemple, les treballadores i les usuàries dels barris més empobrits).
- El "full en blanc" —és a dir, el fet de no tenir definit què passarà després— de les accions d'exploració de cures en els barris fa difícil donar respostes a les persones que estem detectant en les exploracions.

Reflexions inspiradores

De què parlem des de l'economia feminista quan parlem de crisis de les cures? Partim d'un model econòmic centrat en l'home blanc, burgès, adult, heterosexual i dels seus privilegis. Un model que situa les dones en l'esfera reproductiva, amb poca valoració social i econòmica; és des d'aquí des d'on es reivindica posar la cura en un altre lloc, visibilitzar-la, valoritzar-la, socialitzar-la, reconeixent socialment la centralitat de la cura en la sostenibilitat de la vida.

Entendre bé la diferència entre treball productiu i reproductiu és important. Quan es fa el salt perquè les cures siguin part del sistema productiu s'ha de treballar la dignificació. Hi ha un biaix de gènere en totes dues esferes. Quan deixem buida l'esfera de les cures per saltar al sistema productiu, el buit de cures el cobreixen altres dones amb condicions altament precaritzades. No s'han fet polítiques públiques per redistribuir les cures.

Posar les cures al centre de l'agenda política com a responsabilitat social municipal, per tal de construir un model de cures transformador i feminista, pot passar per:

- a) treballar la sociabilització de la responsabilitat vers la cura,
- b) eliminar la divisió sexual del treball,
- c) promoure el reconeixement de la centralitat de la cura.

D'altra banda, l'economia social i solidària (ESS) és una economia que es caracteritza per ser més democràtica, més arrelada al territori; té altres maneres de fer. Des de les potencialitats de l'ESS es pot abordar i donar resposta a les necessitats de cures sense precaritzar les condicions laborals de les prestadores del servei, socialitzant i democratitzant les cures. El mercat social no pot obviar la invisibilització d'aquest sector reproductiu o domèstic de l'economia, i aquest mercat social ha de reconèixer la diversitat de les persones i la interdependència entre elles, que serà diferent al llarg dels seus processos vitals.

(Extret de les explicacions de l'Anna Fernández i l'Ana Muñoz, convidades a la sessió)

Bibliografia comentada

PEREZ OROZCO, A.: (2006) «Amenaza tormenta: la crisis de los cuidados y la reorganización del sistema económico». Observatori Desc.

http://observatoridesc.org/sites/default/files/1_amenaza_tormenta.pdf

El text aborda l'anomenada «crisi de les cures». Procés actual de reorganització de la forma de cobertura de la necessitat de cures de la població, que implica una reestructuració del sistema socioeconòmic a l'Estat espanyol que suposa la confluència amb l'economia feminista i altres perspectives de pensament econòmic crític.

FERNANDEZ, A. i MUÑOZ, A. (2017): «Economia de les cures, el treball invisibilitzat, la cohesió menystinguda». Revista *Nexe*.

En aquest article les autores plantegen que l'economia de les cures hauria de ser transversal en les nostres vides i en el nostre context social, i professional, també en les polítiques públiques.

Les seves reflexions es realitzen des l'economia feminista que ha posat sobre la taula la invisibilitat de les cures. I es pregunten com podem visibilitzar i socialitzar la cura des de l'ESS, i en concret des del moviment cooperatiu.

Recursos

Programes de temps i economia de les cures. És una web de l'Ajuntament de Barcelona en la qual es poden trobar estudis, informes i recursos sobre programes d'usos dels temps (bancs del temps, conciliació, xarxes d'intercanvi, etc.) i economia de les cures.

<http://ajuntament.barcelona.cat/tempsicures/ca>

Aprentatges que hem fet

Com entenem la cura

Concepte intrínsec a l'ésser humà i present en les diferents etapes vitals.

La cura sosté la vida, mou el món.

És la satisfacció i l'atenció de les necessitats vitals, que totes necessitem per viure, conviure i sobreviure.

Tothom necessita la cura, som interdependents i som vulnerables.

Com la rebem i com la donem afecta el nostre benestar, és una responsabilitat individual i social.

És variable i diversa en les persones i, per tant, calen respostes adaptades en funció de les necessitats.

Es reconeix la dificultat d'aterrar el concepte de cura a la realitat, cal fer-lo entenedor a totes les capes socials, ja que és una responsabilitat social compartida: cal estendre la necessitat de reconèixer la cura i revaloritzar-la, ja que no està reconeguda en igualtat de condicions que el treball productiu.

Som éssers interdependents, ens necessitem els uns als altres, cal parlar de la vulnerabilitat i la necessitat de cura al llarg de la vida.

Actors/actrius vinculades a les cures

Persones cuidades.

Persones cuidadores.

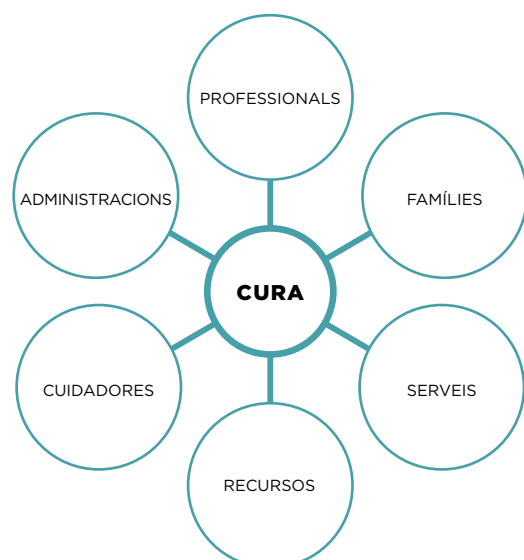
Xarxa propera: família, unitat de convivència, amistats, veïnat, comunitat.

Professionals: professionals de l'ESS, del sector públic, del sector privat.

Administració: serveis socials, SAD, sanitat, etc.

Canvi legislatiu.

Política pública/social.

Mesures que poden ajudar al fet que hi hagi una reflexió sobre les cures en la nostra societat

Mesures per promoure la centralitat de la cura en la vida col·lectiva:

Promoure l'apoderament de les pròpies persones que ofereixen serveis de cures.

Revisar les condicions de les empreses proveïdores dels serveis de cures (específicament les condicions de contractació).

Apropar a tothom, mitjançant el llenguatge, què és la cura: parlar de la quotidianitat, posar-ne exemples.

Mesures per eliminar la divisió sexual del treball:

Definir i limitar molt bé les tasques del perfil.

Promocionar el sector de les cures. Fer-lo més atractiu: econòmicament, amb visibilitat, mostrant-ne allò positiu, buscar situacions que els homes puguin «cobrir millor».

Sensibilitzar les famílies: temes legals, condicions salarials.

Canviar lleis, discriminació positiva, no salari mínim, cobrir l'atur, etc.

Dignificar: facilitar l'accés a la formació. La qualificació ha de permetre promocionar-se.

Mesures per socialitzar la responsabilitat de les cures:

Donar valor a exemples d'èxit d'empreses que tenen en compte les necessitats de cura de les treballadores.

Garantir el dret a cura en els convenis laborals.

Promoure grups de criança.

Agents comunitaris que treballin la promoció de la cura.

Promoure xarxes de suport mutu.

Els sindicats haurien d'incloure les cures en la seva agenda.

Facilitar espais d'autocura als llocs de treball.

SESSIÓ 2. FUSIÓ DE SINERGIES

Coneixem experiències que treballen des de la xarxa comunitària

14 de desembre de 2017

Breu descripció de la sessió

Els objectius d'aquesta segona sessió al voltant de les cures van ser, d'una banda, compartir experiències que treballen les cures des d'una dimensió comunitària i reflexionar entre totes quins aprenentatges ens aporten.

Les experiències que ens van inspirar van ser: Acompanyament a la Gent Gran del Poble Sec i Mujeres Pa'lante.

D'altra banda, vam compartir en quin punt estaven les exploracions en els diferents territoris: Eixample, Zona Nord del districte de Nou Barris i Sant Genís-la Teixonera del districte d'Horta-Guinardó.

Reflexions aportades pel grup

Dificultats amb què ens estem trobant en les exploracions als territoris:

Arribar a les persones/dones internes més vulnerables sense temps per formar-se, i sense papers. Com arribar, explorar i detectar totes aquestes persones que treballen en condicions molt vulnerables? Algunes d'aquestes dones estan en situacions que podríem considerar d'«esclavatge».

La gestió de temps en el processos de diagnòstic: conviure amb la tensió del temps dilatat que necessita el procés i el poc temps de què disposem per promoure els projectes.

La necessitat de plantejar models de difusió que facin sostenible l'acció social, tant per temps com per recursos, i que permetin fer créixer el model sense desdibuixar l'objectiu principal de DIGNIFICAR la cura.

Compaginar i no anul·lar altres projectes similars que ja estan treballant en els territoris on es fan les exploracions. Han de quedar clars els límits i les no-interferències amb altres serveis (compres, acompanyaments, gestions... per part de treballadores familiars). Estar atentes a possibles interferències en grups cuidadors, si existeixen. I no saturar la dinàmica comunitària, que també té limitacions, d'espai de temps i de recursos.

Per no solapar-nos i per rendibilitzar recursos és important contemplar la col·laboració amb recursos i serveis del territori. Tenir també en compte 'altres recursos, com ara: PIAD, SARA, que ofereixen serveis similars i més amplis, relacionats amb temes de maltractament.

Guanys i oportunitats

El potencial que hi ha al voluntariat, més enllà del rol professional, és la manera d'implicar d'una manera proactiva la ciutadania. Cobreix una mancança en vincles afectius on els serveis públics no arriben: pot contribuir a evitar depressions, estrès...

La connectivitat amb recursos i entitats suposa més volum i diversitat d'agents implicats de diferents disciplines: integralitat del projecte; l'enriqueix. Com més grans són les sinergies, més grans són les oportunitats.

Entendre les cures més enllà de l'assistencialisme a través del que és comunitari.

Podem revaloritzar què aporta la cura a les persones implicades, les que donen i les que rebran, reconèixer l'intercanvi dels rols que es pot donar entre les persones (benefici mutu, aprenentatge).

Tenim més ingredients per caminar cap a un model de cures que complementi: el que és comunitari; el que és professional; la família. A nivell de sinergies, s'obren nous escenaris de treball, apareixen altres finestres i altres maneres de treballar, i aquest canvi de mirada ens dona una possibilitat d'escenaris que estan encara per definir i que poden donar moltes oportunitats.

Necessitats de cura que ens estem trobant a les exploracions

Gent gran que viu sola i necessita acompanyament i suport en gestions i en la llar: sortir al carrer, fer compres, neteja.

Cura d'infants de 0 a 3 anys mentre les famílies treballen i/o participen en la vida associativa.

Serveis de neteja i cuina per a homes de 30 a 60 anys.

Reflexions inspiradores

Un esquema que ens sembla clarificador i que conté les idees que han estat presents en la sessió: en el relat de les experiències exposades i en les aportacions dels participants, és el que ens aporta la *Guia operativa d'avaluació de l'acció comunitària*, quan descriu de forma general els objectius per a l'acció comunitària:

- a) Construir processos planificats per a la millora de les polítiques públiques i dels serveis públics a través de la implicació i de la cooperació de la ciutadania, del treball coordinat entre professionals i serveis, i d'un clima de consens, proactivitat i corresponsabilitat al voltant de la intervenció pública.
- b) Construcció de ciutadania, l'apoderament o enfortiment ciutadà: com a procés de responsabilització individual i col·lectiu. També podríem parlar aquí de creació de pertinença, capital social, de vincles, de confiança, de xarxes socials, etcètera.
- c) Les transformacions en les condicions de vida i la creació de noves oportunitats per fer front a carències i necessitats de la

població, mitjançant la construcció d'espais de convivència.

- d) La inclusió social, en el sentit d'una clara intencionalitat de no deixar ningú fora, de comptar amb tothom i treballar per a tothom, i no per a la millora de les condicions de vida de només unes quantes persones. Incorporar en els processos els col·lectius més vulnerables.

Així, l'acció comunitària mostra una doble cara: la que té a veure amb la millora de certes condicions de vida de la gent (problemes col·lectius, millora del barri) i la que té a veure amb els processos d'enfortiment ciutadà, que seran necessaris perquè la gent pugui ser protagonista, i que tenen a veure amb les formes d'organització col·lectiva i de participació veïnal, i amb les estratègies i les formes de relació entre persones, les entitats i els serveis públics.

(Extret de la *Guia operativa per a l'avaluació de l'acció comunitària*. Àrea de Qualitat de Vida, Igualtat i Esports. Ajuntament de Barcelona)

Bibliografia comentada

Acompanyament a la Gent Gran

<https://acompanyamentalagentgran.wordpress.com>

Acompanyament a la Gent Gran del Poble Sec. És un projecte de la coordinadora d'entitats del Poble Sec que ofereix companyia a persones grans que se senten soles. Aquesta solitud i aïllament generalment és causat pels problemes de mobilitat relacionats amb l'edat avançada.

Les persones que hi participen són persones que al llarg dels últims anys han anat perdent la seva xarxa social principal, fet que ha incidit de manera negativa en el seu suport emocional i social. També acostumen a patir problemes de mobilitat relacionats amb l'edat i tenen dificultats per desplaçar-se, de manera que es veuen aïllats i aïllades a la pròpia llar.

El projecte realitza la seva activitat gràcies a la col·laboració d'un equip de voluntariat. Les seves principals accions són: sortides individualitzades, visites a domicili i residències un dia a la setmana durant 2 hores, seguiment telefònic periòdic, sortides i celebracions grupals, tallers intergeneracionals i interculturals i trobades cosidores quinzenals.

Des del projecte es treballa en xarxa amb el Pla comunitari del Poble Sec, establint connexions amb més veïns i veïnes i amb entitats i serveis del barri.

Mujeres Pa'lante

<http://www.mujerespalante.org>

Mujeres Pa'lante és una associació amb més de 10 anys de trajectòria que realitza acompanyament a dones llatinoamericanes, els dona informació i suport sobre regulació de papers, els ofereix atenció psicològica i formació en diversos àmbits: català, informàtica, auxiliar de cuina, i orientació i inserció laboral.

Des de Mujeres Pa'lante s'està impulsant una cooperativa de treball i serveis d'atenció i d'ajuda a domicili, per garantir els drets de les dones migrades, perquè tinguin una feina digna, en condicions laborals acceptables. Els serveis de la cooperativa estan adreçats a persones grans i persones amb necessitat de multifuncionalitat.

La Colla cuidadora

<http://www.lacollacuidadora.net>

Està formada per un grup de persones que tenen en comú la tasca de tenir cura d'un familiar malalt o gran. Es troben per compartir experiències i donar-se suport mutu.

Recursos

BERTARN, C. i GARRELL, D.(2017): *Situació laboral de la població estrangera a Catalunya. Treballadores de la llar estrangeres*. CERES i CITE de CCOO Departament de Treball, Afers socials i Família. Generalitat de Catalunya

https://www.ccoo.cat/pdf_documents/2018/informeCERES_21febrer2018.pdf

Informe de l'any 2017, elaborat pel CERES (Centre de Recerca i Estudis sindicals) i el CITE (Centre d'informació per a treballadors estrangers), sobre la situació laboral de la població estrangera a Catalunya, que fa referència a les dades sobre la presència d'estrangers a Catalunya i la seva situació en el nostre mercat de treball durant l'any 2016. L'informe incorpora una part centrada en la situació de les dones estrangeres que s'ocupen com a treballadores de la llar, informació que ajuda a plantejar la millora de les condicions laborals d'aquest col·lectiu. El document incorpora també una part qualitativa a partir de l'anàlisi dels resultats d'un grup de discussió de persones expertes en el fenomen del treball de la llar i, en concret, en la situació de les treballadores estrangeres que s'hi dediquen. Aquesta informació permet obtenir un coneixement més aprofundit del fenomen del que proporcionen les dades estadístiques disponibles. Com a resultat de la recerca, al final de l'informe es fan propostes orientades a millorar les condicions laborals en el sector de la llar i especialment a la millora de la situació de les treballadores estrangeres del sector.

REBOLLO, O. MORALES, E. (2014): *Guia operativa per a l'avaluació de l'acció comunitària*. Àrea de Qualitat de Vida, Igualtat i Esports. Ajuntament de Barcelona

La *Guia operativa d'avaluació de l'acció comunitària* és un instrument d'avaluació, elaborat per l'IGOP (Institut de Govern i Polítiques públiques), que recull algunes definicions i aproximacions conceptuals al significat i al sentit de l'avaluació, conjuntament amb certs principis metodològics de caire general.

També recull un exercici de síntesi dels que han de ser els principals objectes i objectius de l'avaluació de les accions comunitàries: les dimensions de l'avaluació, on es posen de manifest l'enorme quantitat d'aspectes que poden ser susceptibles de ser avaluats quan ens apropem a les accions comunitàries.

I, per acabar, la guia recull 20 instruments concrets d'avaluació.

Ha estat elaborada de forma participada donant veu als diferents protagonistes de l'acció comunitària a la ciutat: professionals dels plans comunitaris i de l'administració municipal (serveis socials, tècnics de barri i de participació ciutadana), referents de la gestió en el suport i el finançament a les accions comunitàries, experts acadèmics i membres d'entitats i de l'acció social.

Xarxa pel Suport a les Famílies cuidadores

És una organització que treballa per aconseguir que totes les persones que cuiden familiars malalts o dependents rebin el reconeixement que mereixen i el suport que necessiten. Neix l'any 2007 a l'empara de l'Acord ciutadà per una Barcelona inclusiva i està promoguda per l'Ajuntament de Barcelona.

<http://familiescuidadores.blogspot.com.es/p/presentacio.html>

Aprentatges que hem fet

Importància d'una xarxa comunitària forta, reconeguda pel barri: permet detectar casos d'aïllament i solitud de gent gran més enllà de circuits formals o institucionals. És un bon marc per detectar i proveir.

És important promoure que les persones voluntàries pertanyin al barri, a través dels vincles als projectes comunitaris que atenen la cura a les persones grans.

Cal revaloritzar, en els projectes que treballen la cura, els beneficis que aporten als agents implicats (persones cuidades i cuidadores), reconèixer l'intercanvi de rols, el benefici mutu i l'aprenentatge. La cura treballada des de l'acció comunitària reverteix positivament en les persones implicades.

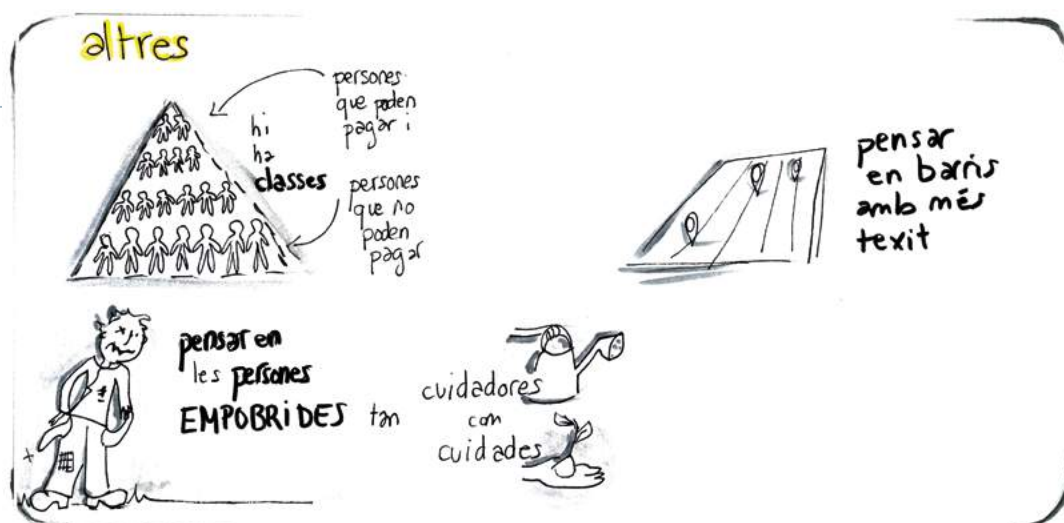
Respostes d'atenció a la cura, des del model cooperatiu com a via de regularització de la situació de moltes dones migrades en situació de vulnerabilitat que treballen a les llars.

Treballar des de la comunitat implica treballar per processos i no per resultats. Cuidar i respectar els tempos de cada comunitat, territori i realitat socioeconòmica. Començar per la comunitat: de baix cap a dalt i no a la inversa.

El paper de les diverses administracions a l'hora de promoure projectes de cures dependrà molt de la situació de cada territori: Lideratge? Impuls? Acompanyament?

Importància també de les accions de sensibilització per a la socialització de la cura.

Necessitat de potenciar les xarxes existents i de crear-ne de noves.

SESSIÓ 3. BESCANVI D'IDEES

Conversem amb propostes que atenen les cures

11 de gener de 2018

Breu descripció de la sessió

La tercera sessió la vam dedicar a aprofundir en el coneixement de diferents models i propostes. Vam comptar amb la participació en primera persona de diferents propostes que atenen les cures: Associació Llars de Criança, Las Kellys, Aprop Serveis Comunitaris, Can 70, Mujeres Pa'lante, l'Oficina de Vida Independent i Activament. Amb les persones participants vam organitzar una biblioteca en primera persona, que va consistir a realitzar microtrobades per fer recerques en petit grup, sobre els aspectes següents:

- Com es relacionen les propostes amb la comunitat?
- Com aconseguixen la inclusió de les persones participants?
- Com són les relacions entre les persones que en formen part?
- Com els projectes aposten per la socialització de les cures?
- Com s'ha arribat i es contacta amb el col·lectiu participant?
- Com es promou l'apoderament i com s'assoleix?

També vam reflexionar sobre què ens aporten les experiències i què poden aportar en els territoris on s'estan desenvolupant les exploracions (Eixample, Zona Nord del districte de Nou Barris, Sant Genís - la Teixonera del districte d'Horta-Guinardó).

Reflexions aportades pel grup

Quins aspectes podem transferir al territoris on estem realitzant les exploracions:

Eixample: Aplicar models de cohabitatge, perquè hi ha molta gent gran que viu sola, aprofitant les característiques d'habitatge de l'Eixample. Un projecte així també podria afavorir l'organització de les persones per 'poder dir com volen la seva cura. Tot i que es valora que seria difícil aplicar el model amb població molt envellida.

El Departament de Gent Gran va fer un cicle d'envelliment i es van estudiar prototips tipus Eixample amb habitatges grans, i sembla que es podria començar fent proves pilots. Els serveis i els espais comuns serien compartits. L'Ajuntament, políticament, hauria de fer un pas més enllà per fer-ho possible.

Sant Genís: Aconseguir un posicionament polític que revaloritzi les cures, i és el que hem de treballar des del territori: la revalorització i la reivindicació de les cures i els drets dels treballadors i les treballadores. Hem trobat persones amb una necessitat comuna que els mou molt, que tenen motivacions connectades.

A cada territori varien molt els recursos econòmics i, per tant, els serveis de cures. Hi ha barris que no depenen només de tenir grups amb necessitats comunes que els moguin, sinó que necessitem alguna cosa més (diners).

Reflexions inspiradores

Sobre l'apoderament:

«No és el mateix que et diguin: "ets una discapacitada" o "tens un 98% de dependència", que et reuneixis amb gent amb situacions similars i puguis conèixer que no som discapacitades, sinó que som diverses. Tampoc no és el mateix que hagi d'anar a una escola d'educació especial, o que tinguis l'oportunitat d'anar a l'escola que els teus pares han triat. No érem tan dependents, només ens mancava una cadira motoritzada i un rampa a l'autobús. Amb aquestes coses ens hem apoderat molt, però encara falta molt per fer: augmentar l'accessibilitat a molts taxis, per exemple.

Apoderar consisteix en un procés de participació entre iguals, assumir responsabilitats, tenir l'oportunitat de triar.»

(Margarita, Oficina de Vida Independent)

«La participació activa dels socis. El fet de participar a les reunions, portar un projecte autogestionat i dedicar-hi temps ja ens apodera, augmenta l'autoestima i ajuda a trencar l'estigma. Quan comparteixes amb la

resta una cosa que penses que et passa a tu, ajuda a apoderar-te.»

(Laura i Marta, Activament)

«Trobar solucions a les necessitats comunes i pròpies t'apodera. Compartim situacions i ens formem juntes.»

(Lorna i Berta, Mujeres Pa'lante i Las Kellys)

«Ens apodera haver triat el model cooperatiu, on totes decidim.»

(Genoveva i Ernesta, Aprop)

«Promovem l'apoderament fent pedagogia amb les famílies a través del dia a dia, es creen vincles entre les famílies participants, s'ofereixen tallers de gènere, criança i límits.»

(Associació Llars de Criança)

«Tot i que comptem amb el suport de professionals, és un projecte autogestionat. Volem viure juntes en un espai de cohabitatge, on tenir serveis d'autoajuda.»

(Anna, Jaume i Nuria, Can 70)

Bibliografia comentada

Activament

<http://www.activament.org>

Associació que va néixer creada per persones diagnosticades per trastorn mental sever. «Les principals coses que fem és intentar lluitar contra les barreres vitals: les etiquetes que se'ns posen i el patiment de la salut mental en si. Com a eixos més grans diferenciem 3 objectius: a) Crear una xarxa de suport mutu, b) trencar els prejudicis i l'estigma que acompanya la salut mental, i c) fer sensibilització a partir de xerrades en diferents àmbits com ara: escoles, instituts, universitats, Hospital de Sant Pau.... Treballem des de la primera persona, perquè volem reivindicar la nostra veu, és a dir, que podem aportar moltes coses sobre salut mental. Vam començar 6 persones i ara en som 400. Estem repartides per tot el territori, a Barcelona tenim la seu, però tenim delegacions a llocs diferents.»

Mujeres Pa'lante

<http://www.mujerespalante.org>

«L'Associació dona suport a dones migrades i autòctones, i compartim experiències. També comptem amb formació i assessorament sobre aspectes relacionats amb la migració, i suport per a dones que volen millorar la seva situació social i laboral. Moltes venim d'altres països i arribem aquí i no coneixem a ningú i això ens fa difícil la recerca de feina. Estem ubicades a l'Hospitalet. També oferim cursos d'atenció sociosanitària, costura i cuina.»

Aprop Serveis Comunitaris

«Ofereix serveis domiciliaris, ajudem persones amb condicions diferents, com ara pacients d'Alzheimer, o gent d'edat avançada, que provoca que no siguin autònomes. Les acompanyem, les ajudem en les seves dificultats de mobilitat, els ajudem amb les compres, la medicació, etc. Tot això per millorar la seva qualitat de vida, perquè la seva vida sigui més digna. Vam néixer el 2001 amb veïns i veïnes de la Trinitat Nova, per necessitats particulars que tenia el barri. Es va detectar un nombre gran de persones grans que vivien soles, en molts casos persones que feia molt de temps que no sortien al carrer. Vam començar creant una cooperativa amb dues línies de treball: l'atenció a domicili i la contractació. També treballàvem la conciliació laboral i familiar, perquè hi havia persones que no podien conciliar la seva vida laboral amb els seus fills. Actualment oferim els nostres serveis a tot Barcelona.»

Las Kellys

<https://laskellys.wordpress.com/barcelona>

Associació de neteja de pisos. «Tenim el suport en la nostra lluita, en accions i en reivindicacions de col·lectius com ara: Pan i Roses, la CNT, i d'altres. Les treballadores patim problemes de cervicals, tenim condicions laborals precàries, el sou va baixar amb la crisi fins a un 40%, fem lluites i accions, estem actives, volem que se'ns reconegui.»

Can 70

<http://sostrecivic.coop/can-70>

«Som un grup de gent però també un projecte. Actualment en formem part 14 persones, un 70% som dones. Som gent gran i el nostre objectiu és viure juntes en un espai de cohabitatge, on tenir serveis d'autoajuda, amb la finalitat de poder viure i morir sense haver d'anar a una residència, ni fer que ens cuidin les nostres famílies. Tenim un paraigua, que és la cooperativa Sostre cívic. El nostre

projecte, a part de convivència i ajuda mútua, també busca des del principi que sigui un projecte replicable, pensem que és un model que es podria anar multiplicant, però hem après també que és un projecte car, perquè no volem dependre totalment de l'Administració.»

Associació Llars de Criança

<http://llarsdecrianca.cat>

«Les llars són la casa d'una mare o pare de dia (la majoria són mares de dia actualment, tot i que també tenim pares que s'estan formant). Una mare/pare de dia és una persona amb formació acadèmica en pedagogia, tècnics d'Educació infantil... que preparen casa seva per acollir durant el dia un grup de petits infants (normalment de 0-3 anys, però no ens tanquem i acollim fins als 6 anys, que és quan comença l'educació obligatòria). Vam començar fa 4 anys i mig 10 persones de Barcelona, i ara s'ha estès a tota la ciutat. Actualment ens estem organitzant per territoris, perquè veiem que existeix la necessitat de compartir. És una associació que pertany a les famílies: demanem que les famílies s'hi associïn i els oferim formació, tallers, supervisió grupal, etc. També fem tallers de gènere. El nostre objectiu principal és que se'ns reguli i legalitzi com a la resta d'Europa. Ens van dir que seria a final d'any, però encara no ha sortit el decret. Ens vam inspirar en una experiència de Suècia que ens va agradar molt.»

Oficina Vida Independent

<http://ovibcn.org>

«Ja fa 10 anys que vam néixer. Fem política d'autocura. Teníem un grup de gent que volia viure de manera independent, i les opcions de la societat són, bàsicament, residències i les cures de les famílies. Nosaltres volem un model en què puguis decidir la teva assistència: qui, com, com vols la teva vida quotidiana, horaris, persones... Pensem que és un model alliberador perquè poder ser independent per nosaltres mateixos implica que el vincle de dependència amb el nostre entorn (famílies), es trenqui, i per tant, que les nostres famílies també s'alliberin i així poder tenir una relació mare-filla normal. Per organitzar-nos ens vam ajuntar un grup i funcionem com una cooperativa, de manera assembleària, que de vegades no és fàcil perquè passes d'estar etiquetada, a coordinar una empresa, i fer-ho en comú. És una oportunitat de treballar en xarxa amb altres entitats i grups amb idees molt potents. Fem xerrades de vida independent, xerrades per trencar la idea que no podem ser independents... També hem canviat el nostre vocabulari: som persones amb diversitat funcional, no discapacitades. Estem fent molta feina interessant. Treballem molt el fet que no volem que ens cuidin, sinó que volem un suport per l'autocura, des de la llibertat. Hem treballat amb grups feministes sobre l'autocura i hem arribat a un punt comú, on han sortit tallers de vulnerabilitat, de com fer sostenible aquesta vulnerabilitat.»

Recursos

DIBA (2012): Plans Locals d'inclusió i cohesió social. Guia metodològica revisada. (p. 30-35).

Fem referència específicament a les pàgines que defineixen quins són els principals eixos d'exclusió social, i els paràmetres que poden ajudar a definir una política inclusiva.

Salut Mental Catalunya Federació

<http://www.salutmental.org>

És una entitat de segon grau que aglutina la majoria d'entitats de familiars de persones amb problemes de salut mental de Catalunya, així com serveis d'atenció i suport a familiars i persones

amb diagnòstic i projectes d'incidència en polítiques públiques. El seu objectiu és fer més visible la salut mental i generar aliances per a la millora de la qualitat de vida de les persones.

Federació Catalana d'Entitats de Salut Mental en 1a Persona – VEUS

<http://veus.cat>

És una organització de Catalunya que aplega el teixit associatiu de persones amb experiència pròpia en salut mental. Som tot un ventall d'associacions, creades i dirigides per les mateixes persones amb diagnòstic de salut mental, que hem unit les nostres forces per promoure i enfortir el moviment associatiu en 1a persona, per la defensa dels nostres drets i perquè la veu del nostre col·lectiu tingui influència en les polítiques públiques.

Materials per donar suport en salut mental

<http://activatperlasalutmental.org/recursos>

En el marc del projecte Activa't per la Salut Mental (www.activatperlasalutmental.org) podràs trobar tot un seguit de materials de suport sobre salut mental elaborats conjuntament per persones amb experiència pròpia, familiars i professionals per si et trobes que vius o has d'acompanyar o cuidar algú que passa per un moment de patiment psíquic.

Aprenentatges que hem fet

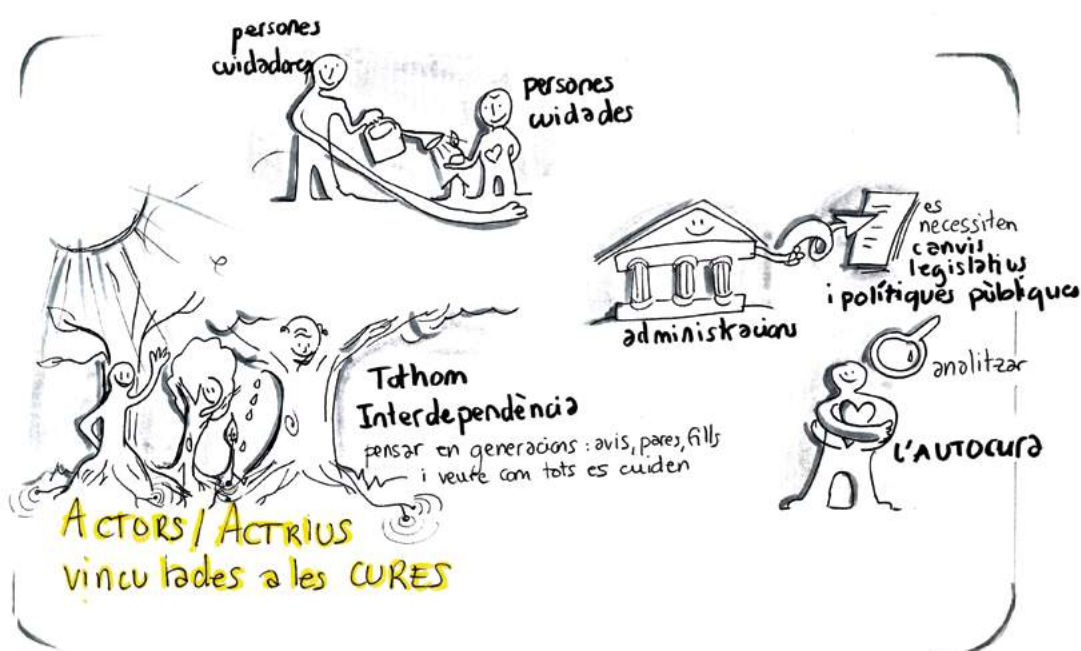
Obrir els ulls a la realitat de les persones i els col·lectius. Hem de mirar què es necessita als territoris perquè es tirin endavant respostes concretes.

Les persones són les que saben què necessiten.

La cura va més enllà i implica l'autodeterminació personal.

La potència de les respostes col·lectives a necessitats personals.

Tots som vulnerables i tots necessitem rebre i donar cures. Som interdependents.

SESSIÓ 4. COMBUSTIÓ DE PROPOSTES

Models d'intervenció per a la reorganització social de les cures des de l'Economia Social i Solidària

15 de febrer de 2018

Breu descripció de la sessió

En aquesta sessió hem conegut de primera mà les conclusions i les propostes d'atenció a les cures de l'estudi: Anàlisi jurídica i accions comunitàries. Economia de cures a les llars de la ciutat, amb la participació l'Anna Fernàndez, politòloga i membre de la XES.

També hem compartit reptes de futur en els territoris on s'han realitzat les exploracions.

Reflexions aportades pel grup

Quan pensem en el futur, quina anàlisi en fem?

Debilitats

- Treballar amb molts agents té un nivell de complexitat alt.
- Poca disponibilitat de les persones cuidadores de cara a participar en els recorreguts formatius i a construir una proposta autogestionada.
- Dificultats per a la implicació del sector públic i el sector privat. Demanar resposta a totes les administracions. Aconseguir-ho seria una oportunitat. Però la dificultat fa que sigui una debilitat/ amenaça.
- El territori, si no s'aposta per aquest projecte com a un procés propi.
- Falten recursos econòmics.

Fortaleses

(Zona Nord i Eixample)

- Recorregut de persones cuidadores compromeses i amb molta experiència.
- Tenim la capacitat d'enxarxar-nos per pensar sobre el model que volem.
- S'està visibilitzant el tema de les cures i s'hi estan dedicant recursos. Per resoldre o gestionar alguns dels problemes que poden sorgir intentant regularitzar persones, tenim experiències com Alencop o Diomcoop que ens poden ajudar a articular propostes per reorganitzar les cures.
- La diversitat territorial també pot ser una fortalesa, però l'hem d'estructurar.

Amenaces

(Zona Nord)

- Moltes de les treballadores estan en situació irregular i això fa difícil poder avançar.
- Hem de tenir equilibri entre el temps que necessitem per construir tot això, qui continuarà amb la feina i que tothom tingui l'oportunitat de participar-hi.
- Considerem ideal que es treballi amb un programa a mida de BCN Activa. Que es consolidi com a proposta estructural, que vingui de sèrie.
- La no-implicació del sector públic i el sector privat. Cal demanar resposta a totes les administracions.
- Cada territori és molt diferent (classes, teixit social...). Aquest aspecte ens fa pensar que la política pública que es generi hauria de ser molt flexible perquè serveixi per a cadascun dels territoris.
- A partir dels canvis polítics, la concepció i el tracte a les cures canviaria?
- El mercat intenta aprofitar les necessitats de cures que estan sorgint. Tot el que estem intentant fer ara, o intentem estabilitzar-ho en l'imaginari de la gent, o vindran altres i s'ho emportaran.

Oportunitats

(Zona Nord)

- La motivació i la voluntat de molts agents del territori: taula de salut, associacions de veïns...
- Que es treballi amb una plataforma molt connectada amb un grup de gent que vetlli per la regularització, però que no sigui l'objectiu principal de la cooperativa o associació.
- Entre tots els nivells de què disposem (gent organitzada, administració) tenim l'oportunitat per comunicar-nos. Treballar els aspectes comunicatius entre els agents és molt important per poder-nos entendre i pensar en les mateixes oportunitats i fortaleses.

Possibles models per a la reorganització social de les cures amb tres objectius

Socialitzar la responsabilitat vers la cura: idear instruments de l'economia social i solidària amb foment de l'Administració per desplaçar la cura a la comunitat, a les administracions públiques, al sector privat sense ànim de lucre i que així es redueixi l'aïllament de la provisió i la recepció de cura.

Promocionar el reconeixement central de la cura: idear instruments que afavoreixin la valoració simbòlica de la cura amb garantia d'accés universal a una cura de qualitat des de la singularitat per a tothom i amb la provisió que una cura digna no es realitza a costa dels drets de cap altra persona. «Promoció del dret a la cura».

Afavorir l'eliminació de la divisió sexual del treball: idear instruments que afavoreixin la implicació equitativa entre homes i dones en la cura tant en la comunitat com en la família, les administracions públiques i el sector privat sense ànim de lucre.

Associació de cures vinculades a l'entramat comunitari

Trasllada la gestió de la cura, especialment aquella que es basa en contractació a tercers, de la llar a la comunitat, obrint un espai per treballar la centralitat de la cura al barri i a les

vides. Alhora dignifica les condicions de les treballadores de la llar i les cures proposant una contractació en règim general i estabilitat laboral.

Cooperativa de treball d'iniciativa social

Apodera les treballadores i evoluciona en la creació d'una empresa, que a més permetrà la regularització de treballadores sense permís de residència. Procés en convivència amb l'associació que seguirà atenent les necessitats de les usuàries de cura i el procés de treball de la cura al barri.

Cooperativa de consumidoras i usuàries, o mixtes de treball i consum

Fa un pas cap a la col·lectivització de la cura per part de les unitats de convivència. Passa de la gestió comuna i digna del treball contractat a terceres persones que es dona en les llars, a pensar mecanismes i solucions que donen resposta a necessitats col·lectives i que s'abordaran col·lectivament, com ara llars d'envelliment compartit, cohabitatge, formalitzar grups de criança...

(Extret de l'explicació de l'Anna Fernández, en la sessió)

collaboratori.ess 2a edició

4ª sessió. Com ens imaginem el futur

15 de febrer

Biblioteca Zona Nord

Alt nivell de complexitat diversitat d'actors

COM HO FEM

Participació al recorregut formatiu evolució: 10 persones... 25... 50... 100

de les persones CUIDADORES

sector públic

demanda RESPOSTES al com sector privat

Xarxa de Ciutat Meridiana

Donar veus a tots
Buscar l'equilibri

balança

Falten RECURSOS ECONÒMICS

administració

legislacions canviat

! aquí se li han de DEMANAR?

col·laboratori és espai de seguretat i compartir

Experiències: bones pràctiques, exemples

Diversitat territorial

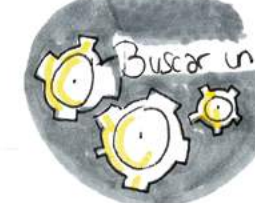
Política Pública

privatitzar

Com més fort sigui el projecte, més difícil serà que l'afecti el canvi de Govern

PEQUEÑAS GRANDES VICTORIAS

Buscar un funcionament OPERATIU

PROCEDÈNCIA no ha de condicionar la legitimitat o validesa del procés o resultat

D debilitat
F forte leses

A amenaces
O oportunitats

Situacions irregulars

Regularització de la feina

Continuïtat el temps

Temps es una amenaça

Reapropiació del procés per les persones

Canvi de govern

DINS i FORA

DEFINIR DURADA MÍNIMA dels processos perquè sigui realista

No es pot valorar

ARRELAMENT TERRITORIAL

L'experiència per les licitacions i contractacions fets per l'Administració pública

MERCAT intentarà aproparar aquestes millores

Reptes de futur

LIDERATGE del BARRI

difficultat perquè sembla que vingui gent de FORA a fer el que gent del barri ja estava fent

Motivació de fer sinèrgies

Crear programa de Barcelona Activa oferta estructurada i estructural cursos normals per a la gent normal

Proves pilots

Productes

ESS = PROCÉS

es crea capital social perquè es treballa des del territori

(Zona Nord) falta de solut associació veïna...

comunicació entre agents

Recollir el que ha fet la gent del barri

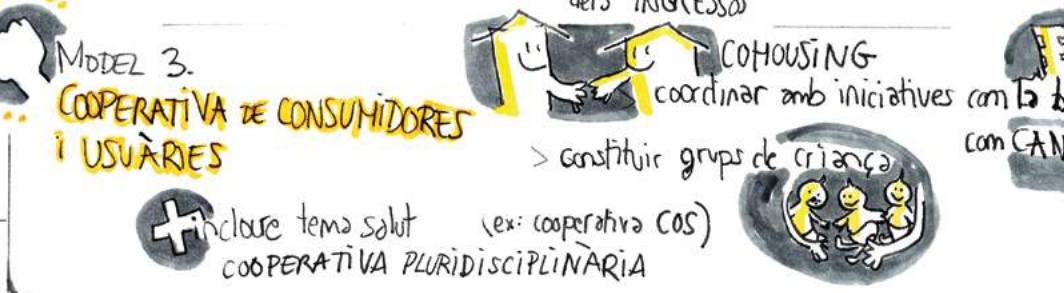
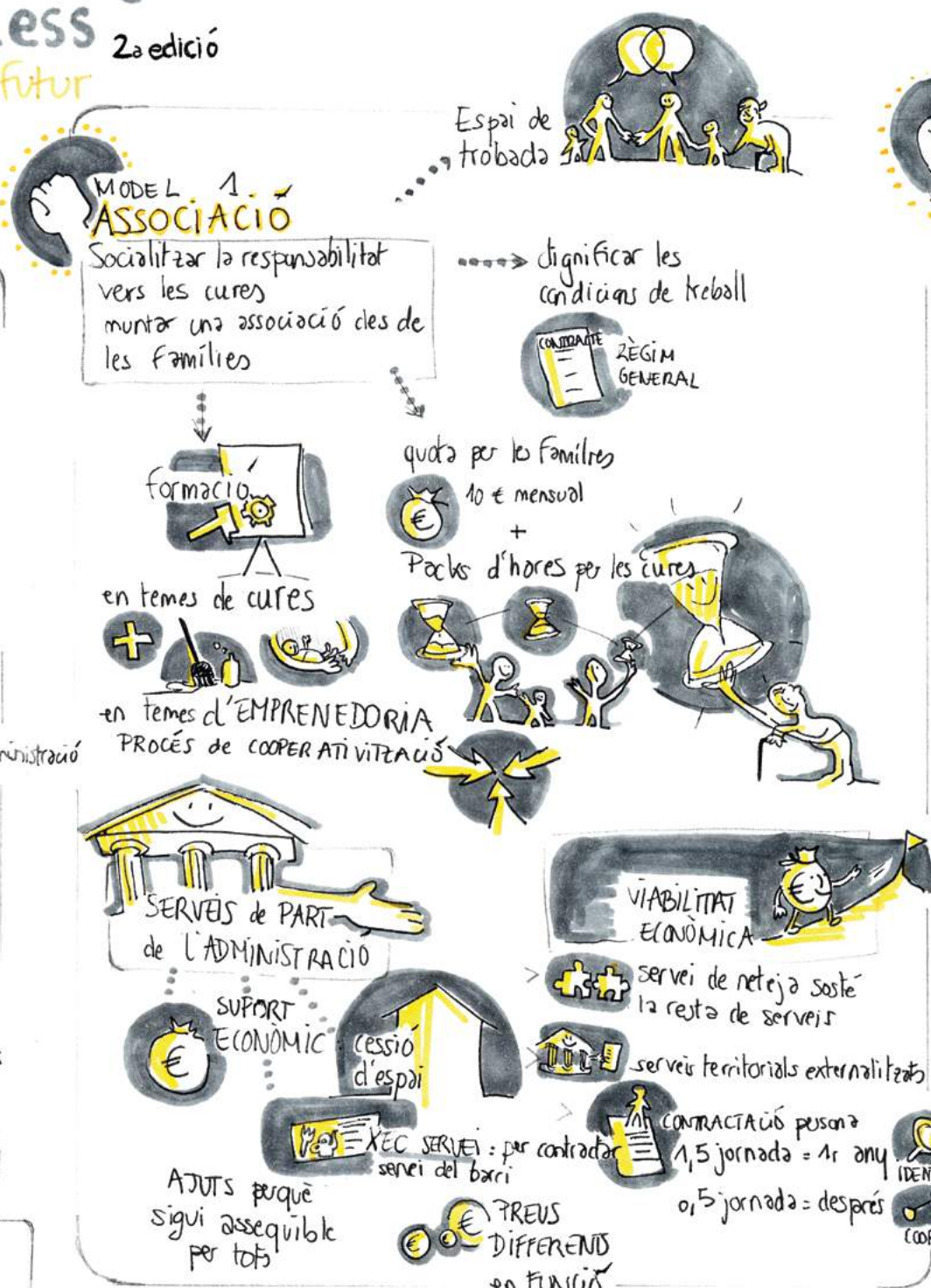
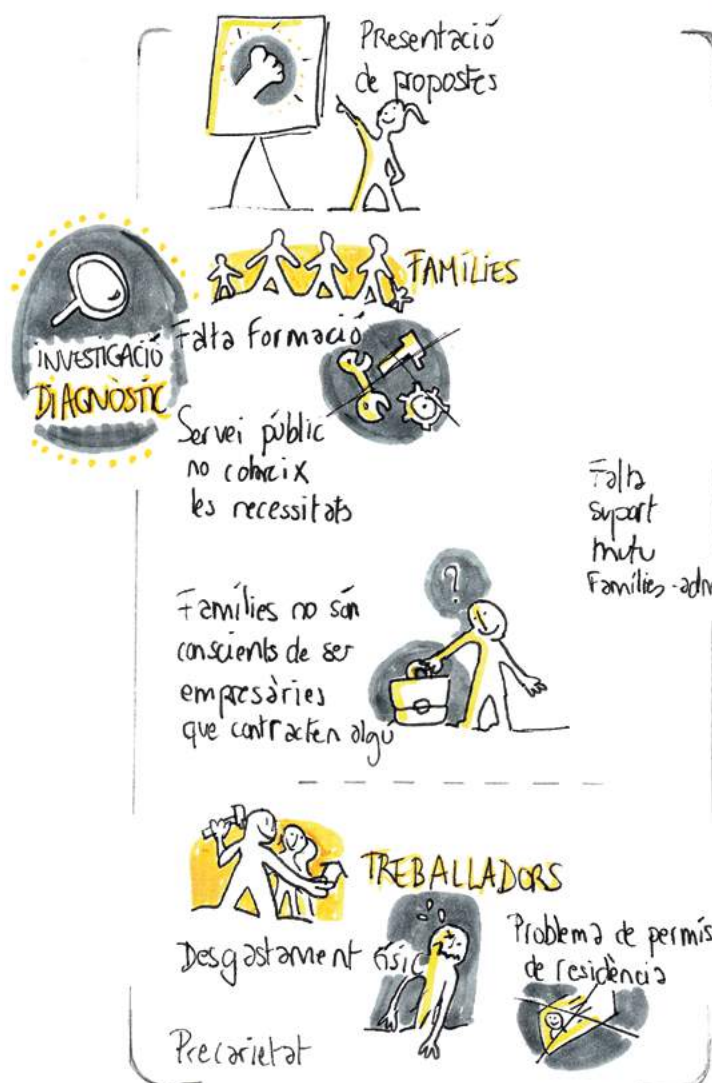

4a sessió. Com ens imaginem el futur

15 de febrer del 2018

Biblioteca Zona Nord

Estudis i propostes d'atenció a les cures

Facilitació visual @delphine boghos

Bibliografia comentada

MUÑOZ, A., FERNANDEZ, A. UTZET, M. (2017). «Anàlisi jurídica i accions comunitàries. Economia de cures a les llars de la ciutat. Proposta de models per a la reorganització social de les cures des de l'ESS».

Estudi que realitza: una investigació documental sobre la normativa vigent que regula aspectes laborals de prestadores de serveis i de beneficiàries a l'àmbit domèstic; una anàlisi d'experiències en l'àmbit de la cura objecte d'estudi (xarxes i experiències de l'ESS) fora Barcelona i, en darrer lloc, proposa i analitza diferents models d'intervenció tendents a la reorganització social de les cures des de l'ESS.

Ajuntament de Barcelona. «Mesura de Govern per una democratització de la cura. 2017-2020».

Document que recull els principals eixos d'actuació, objectius i actuacions, i pressupost de l'Ajuntament de Barcelona, en el període 2017-2020. La mesura vol treballar el reconeixement i la socialització de la cura. La mesura inclou una diagnosi de l'organització social de la cura a Barcelona.

En l'elaboració hi han participat diverses àrees i departaments de l'Ajuntament de Barcelona, i s'ha contrastat amb entitats i experts procedents de diferents àmbits: defensa de drets, feminisme, economia social i solidària, grups de criança...

Recursos

Mares de cuidados

<https://maresmadrid.es/cuidados>

MARES és un projecte pilot de transformació urbana, a Madrid, a través d'iniciatives d'economia social i solidària, de la creació d'ocupació de proximitat i de promoció d'un altre model de ciutat. Es desenvolupa al voltant de la resiliència urbana i econòmica, que, traduït, vol dir que es desenvolupa a partir de les iniciatives d'autoocupació, recuperació d'espais o xarxes de suport mutu. Les cures és un sector transversal del projecte que posa al centre el manteniment i la sostenibilitat de la vida.

Centre d'informació i assessorament per a la cura de les persones

El servei municipal s'ubicarà a l'edifici on actualment hi ha el PAMEM (c/ Viladomat, 127) i entrarà en funcionament durant l'estiu de 2018. El nou centre funcionarà com un servei per informar i assessorar la ciutadania sobre els recursos existents al voltant de la cura de les persones i vol convertir-se en un indret central de referència que treballi de manera coordinada amb tots els serveis i recursos del territori. El centre neix amb la voluntat de donar resposta a tots els perfils:

- Persones i famílies cuidadores.
- Cuidadores professionals a la llar.
- Persones receptores de cura (persones amb alguna malaltia o en situació de dependència i/o de discapacitat; persones grans que necessiten suports més o menys continuats; famílies amb infants i adolescents que requereixin suport en el procés de criança i educació).
- Ciutadania en general, partint de la base que 8 de cada 10 persones seran cuidadores en algun moment de la seva vida.

Com constituir una cooperativa?

Actualment existeixen diferents organitzacions i serveis que donen suport a la creació de projectes cooperatius, oferint documentació, sessions formatives, acompanyament en aspectes legals i organitzatius, etc. A continuació trobareu alguns d'aquests recursos:

Federació de Cooperatives de Treball de Catalunya

<http://www.cooperativest treball.coop/crea>

La Federació de Cooperatives de Treball de Catalunya és una organització empresarial íntegrament dedicada a la creació, el creixement i la promoció de les empreses cooperatives de treball.

Labcoop

<http://labcoop.coop>

El Labcoop és una cooperativa de segon grau i sense ànim de lucre dedicada a impulsar projectes d'emprenedoria social cooperativa, és a dir, projectes que volen transformar la realitat social, econòmica, política, cultural i ambiental.

Coòpolis

<https://bcn.coop>

Coòpolis, l'Ateneu Cooperatiu de Barcelona, és un dispositiu de foment i promoció de l'economia social i solidària a la ciutat de Barcelona.

Com constituir una associació?

A continuació, trobaràs diferents serveis i recursos que et poden acompanyar si el que vols és crear una associació:

Torre Jussana

<http://www.bcn.cat/tjussana/pdf/inici.pdf>

Torre Jussana - Centre de Serveis a les Associacions és un equipament municipal gestionat pel **Consell d'Associacions de Barcelona** (CAB). Treballa per oferir serveis i recursos a les associacions de la ciutat.

Xarxanet.org

<http://xarxanet.org>

És una plataforma digital i de serveis promoguda per un conjunt d'entitats de l'àmbit social, comunitari i del voluntariat on trobaràs informació i recursos sobre creació i millora de la gestió d'entitats, informació d'esdeveniments, suport per crear plans de voluntariat, etc.

Persones participants i convidades

Alba Monfort, equip exploració d'Eixample
(LABCOOP)

Amàlia Díaz, voluntària del projecte
Acompanyament a la Gent Gran

Ana Muñoz, advocada social

Anna Corrons, Can 70

Anna Fernández, politòloga i membre
de la XES

Bàrbara Guix, tècnica Accions a Territori,
Direcció Operativa de Desenvolupament
de Proximitat, Barcelona Activa

Bea García, tècnica del Departament de
Programes de Temps i Economia de les Cures,
Direcció de Serveis d'Economia Cooperativa,
Social i Solidària i Consum, Ajuntament de
Barcelona

Bertha Villanueva, Las Kellys

Cèlia Sanz, equip exploració de Zona Nord
i Sant Genís-La Teixonera (SURT)

David Benito, equip exploració d'Eixample
(LABCOOP)

Delphine Boghos, relatora gràfica
de Col·laboratori.ess

Ernesta Germán, Aprop Serveis Comunitaris

Esperança Borrull, tècnica de Barri
(Guinardó i Teixonera), Direcció de Serveis a les
Persones i Territori. Districte d'Horta-Guinardó

Esteve Segura, tècnic de Feminismes i LGTBI

Esther Repullo, equip exploració de Zona
Nord i Sant Genís-La Teixonera (SURT)

Eva Alcántara, tècnica d'Accions a Roquetes,
Torre Baró i Ciutat Meridiana. Direcció
Operativa de Desenvolupament de Proximitat,
Barcelona Activa

Genoveva Reyes, Aprop Serveis
Comunitaris

Georgina Comas, tècnica de Serveis Socials
de l'Eixample

Isabela Porras, Pla Comunitari Sagrada
Família

Ivana Soto, equip exploració de Zona Nord
i Sant Genís-La Teixonera

Jaume Elias, Can 70

Lara Gomariz, tècnica de Serveis Socials
de l'Eixample

Lara Varona, relatora de Col·laboratori.ess
(Etcèteres)

Laura Peral, tècnica de Serveis Socials
de l'Eixample

Laura Sicília, Activament

Laura Xamaní, tècnica del projecte
Acompanyament a la Gent Gran

Loli Castilleja, dinamitzadora
del Col·laboratori.ess (Etcèteres)

Lorena Fuentes, Mujeres Pa'lante

Manel Devesa, Oficina de Promoció
Econòmica Districte de l'Eixample

Manel Garcia, tècnic de la Direcció de
Serveis d'Economia Cooperativa, Social i
Solidària i Consum, Ajuntament de Barcelona

Mara Sánchez, relatora de Col·laboratori.ess

Marga Gilabert, tècnica Projectes
Transversals, Direcció Operativa de
Desenvolupament de Proximitat, Barcelona
Activa

Maria Jesús Escolano, tècnica Innovació
Socioeconòmica, Barcelona Activa

Maria José Mayorga, tècnica d'Ocupació
i Salut d'Horta Guinardó

Mariona Prat, tècnica del Pla de Barris
de la Zona Nord, Sant Genís i la Teixonera

Marta Díez, Activament

Marta Raventós, tècnica Innovació
Socioeconòmica, Barcelona Activa

Noelia Sotus, dinamitzadora
del Col·laboratori.ess (Etcèteres)

Núria Hernampérez, Can 70

Nuria Hernandez, personal tècnic
del Districte de l'Eixample

Núria Zapata, Mujeres Pa'lante.

Pau Roldan, tècnic de la Direcció de Serveis
d'Economia Cooperativa, Social i Solidària
i Consum, Ajuntament de Barcelona

Raquel Pastor, Associació Llars de Criança

Raül López, tècnic del CIRD

Suso López, cap de projecte del Pla de Barris
Zona Nord (Ciutat Meridiana, Vallbona
i Torre Baró). Departament del Pla de Barris

Xavi Rubio, cap de departament de
Programes del Temps i Economies de les Cures.
Direcció de Serveis d'Economia Cooperativa,
Social i Solidària i Consum, Ajuntament de
Barcelona

Xavier Ballesteros, tècnic de Serveis Socials
de l'Eixample

